

AZ 1713 ÉS 1728 KÖZÖTT KELETKEZETT ORSZÁGOS ÉS MEGYEI ÖSSZEÍRÁSOK SZOLNOKON

—◀▶—
MÉRÉSZ ANNA

Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Buda-
pest, Magyarország

ORCID: [0009-0002-6327-6277](https://orcid.org/0009-0002-6327-6277)

Absztrakt: A tanulmány a történeti statisztika forrásai közül az 1713 és 1728 között keletkezett három országos és hat megyei összeírást vizsgálja Szolnok mezőváros példáján. Az elemzés célja a fennmaradt források bemutatása és közlése, valamint a megbízhatóságuk értékelése. Ezek az összeírások adózási célból készültek III. Károly uralkodása alatt, így képet kaphatunk a település földhasználatáról, állatállományáról és az összeírtak egyéb jövedelmeiről. A források felépítése és a kitöltésének módja évről évre változott, ami miatt az adatok felhasználása kihívást jelent a kutatás során. Az itt bemutatott források nem csak Szolnokról maradtak fenn, hanem Heves és Külső-Szolnok vármegye tiszai járásának minden településéről, így segítik a kutatható anyagok megismerését.

Kulcsszavak: Szolnok mezőváros, 1715. és 1720. évi országos összeírás, 1728. évi országos összeírás, megyei összeírás 1713 és 1728 között, helytörténeti forrásfeldolgozás.

THE NATIONAL AND COUNTY REGISTER OF TAXPAYERS IN SZOLNOK BETWEEN 1713 AND 1728

—◀▶—
Abstract: The study examines the three national and six county censuses of taxpayers between 1713 and 1728, using the example of Szolnok. The aim of the analysis is to present and publish the sources and to assess their reliability. These censuses were compiled for taxation purposes during the reign of Charles III, providing insights of the land use, livestock and other sources of incomes. The structure and method of completing these records changed from year to year, making their use in research difficult. The sources presented here have preserved not only from Szolnok, but from all the settlements in the Tisza district of Heves and Külső-Szolnok Counties, thereby supporting broader access to researchable materials.

Keywords: Szolnok, national register of 1715 and 1720, national census of 1728, county register between 1713 and 1728, local historical source analysis.

—◀▶—
Fiatalkutatóink II., 251–268.

DOI: <https://doi.org/10.56037/978-963-646-399-1-17>

BEVEZETÉS

A tanulmány, amelynek alapját az 1713 és 1728 között keletkezett megyei összeírások,¹ valamint az 1715-ös, 1720-as és 1728-as országos összeírások² fennmaradt dokumentumai adják, a történeti statisztikai források kritikai leírásának körébe illeszkedik. A település kiválasztásakor meghatározó volt, hogy Szolnok esetében mindhárom 18. század eleji országos összeírás rendelkezésre áll, hiszen a forrásanyagok fellelhetősége korlátot jelenthet a kutatás megvalósítása során. A választott mezőváros esetében lehetőség van a településszintű és településen belüli összehasonlító vizsgálatok folytatására egyaránt, de a megyei forrásanyagok fennmaradása miatt lehetőség van a vizsgálat térbeli és időbeli kiszélesítésére is.

A források keletkezése III. Károly magyar királyhoz köthető, akinek uralkodása alatt az országgyűlés háromszor ülésezett.³ Ezeken a jobbgység és az adózás is a tárgyalandó témák között szerepelt.⁴ Számos kutató rámutatott, hogy az összeírások elkészítésére elsősorban az adóképeség felmérése és ennek részeként az adóalap meghatározása miatt volt szükség,⁵ amelyet Dávid Zoltán elsőként egészített ki azzal, hogy a lépéseket az adóbevételek „racionális” növelése érdekében tették az állandó hadsereg és a Habsburg kincstári kiadások fedezésére.⁶

¹ Az összeírások tetején ceruzával a következő olvasható: *Conscriptio facultatum et dicarum*, vagyis javak és dikák összeírása. Lásd bővebben MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 552. 23–26; MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 553. 3–5; MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 562/1. 11–15; MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 564. 53–55; MNL-HML-IV.7.b/2. öi. 566/1. 44–46; MNL-HML-IV.7.b/2. öi. 568/2. 18–22; MNL-HML-IV.7.b/2. öi. 571. 5–6.

² MNL-OL-N 78, 1715. évi országos összeírás, 5. téka, Tiszai járás, Szolnok, 75–76, 102; MNL-OL-N 79, 1720. évi országos összeírás, 5. téka, járás: Tiszai, Szolnok, 157–161, 385; MNL-HML-IV.7.a, 1.nd. *Conscriptiones regnicolares*, 1720, 1728.

³ Vö. Acsády Ignác: *A magyar jobbgység története*, Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1908; 339–344; Szijártó M. István: *A diéta: A magyar rendek és az országgyűlés 1708–1792*, Keszthely, Balaton Akadémia, 2010, 144.

⁴ Acsády: *A magyar jobbgység*, 339–344.

⁵ Vö. Fényes Elek: *Az adó története Magyarországon*, in Török János (szerk.): *Egyetemes magyar encyclopaedia*, I. kötet. Pest, Emich G., 1859, 609; Acsády Ignác: *Magyarország népessége a pragmatica sanctio korában 1720–21*, Budapest, Statisztikai Hivatal, 1896, 11; Perjés Géza: *A statisztikai szemlélet elemei a XVIII. század eleji adóösszeírásokban*, *Statisztikai Szemle*, 46. évf., 1968/10, 1038–1039; Faragó Tamás: *Gondolatok az 1715–20. évi országos adóösszeírás népesség és társadalomtörténeti célú felhasználásáról*, in Visi Lakatos Mária (szerk.): *Tanulmányok Dányi Dezső 75. születésnapjára*, Budapest, KSH Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat, 1996 103; Horváth Gergely Krisztián: *Társadalmi és gazdasági hierarchia a dikális adórendszerben. Moson vármegye adókulcs-tervezete (1838)*. *Korall*, VI. évf., 2005/19–20, 70; Ifj. Barta János: *„Ha Zemplin vármegyét az útas vizsgálja...”. Gazdálkodás és társadalom Zemplén megyében a 18. század végén*, Debrecen, *Speculum Historiae Debreceniense* 3, Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, 2009, 19.

⁶ Dávid Zoltán: *Az 1715–20. évi összeírás*, in Kovacsics József (szerk.): *A történeti statisztika forrásai*, Budapest, Közgazdasági és Jogi, 1957, 148.

Az elmúlt tíz évben megjelent szakirodalmon⁷ túlmenően a település sajátos természetföldrajzi helyzete is meghatározó faktor volt a téma kiválasztása során. Szolnok a Török Hódoltság közepén helyezkedett el, és a 17. századból „a gazdasági életre az adatok töredékesek”.⁸ Az 1569. évi LII. törvénycikk értelmében a török hódítás miatt Heves vármegyéhez csatolták az addigi Külső-Szolnok vármegyét, így a vizsgált időszakban Heves és Külső-Szolnok részét képezte.⁹ Kiemelendő, hogy Szolnok a Jászság és a Nagykunság – két kiváltságos kerület – között, valamint közvetlenül a Tisza jobb partján helyezkedik el, ahol a folyóba torkollik a Zagyva. Már ebben az időszakban is adatolható a tiszai híd, amely Bagi Gábor szerint „szerves részévé vált a városnak és Szolnok későbbi fejlődését is nagyban segítette”.¹⁰ A mezőváros a folyószabályozás előtt mind a Zagyva, mind a Tisza zezugos kanyarulataival, valamint mocsaras, lápos vidékkel és árterekkel övezett, ami a teljes 18. században meghatározta lehetőségeit (mező) gazdasági és társadalmi szempontból.

A tanulmány fő célja az 1711 és 1728 között elkészített összeírások kritikai jellemzése. A jövőbeli széles körű vizsgálathoz elengedhetetlen ezek részletes bemutatása, mert így kirajzolódnak a településre jellemző sajátosságok, és a források megbízhatóságának vizsgálata is elvégezhető. A továbbiakban ezen háttértudás fényében a településen élő családok és a betelepülők társadalmi és gazdasági változásait pontosabban lehet vizsgálni.

A források

Az itt elemzendő források országos és megyei összeírásokra terjednek ki. Abban az esetben, ha a forrásnak több példánya is létezik, akkor ezek összehasonlító vizsgálatával kimutathatók az esetleges eltérések. A két dokumentumtípus

⁷ Lásd Bagi Gábor – Madaras László: *Szolnok a középkorban: Szolnok város és határa történeti vázlat a honfoglalástól a török hódítás koráig*, Szolnok, Damjanich János Múzeum, 2017; Bagi Gábor: *Szolnok a török korban (történeti vázlat)*, Szolnok, Damjanich János Múzeum, 2020; Fülöp Tamás: *Megyeszékhelyből város. Szolnok város településfejlődési törekvései a megyeszékhellyé válás és a második világháború közötti évtizedekben*, Szolnok, Neumann János Egyetem – Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok megyei Levéltár, 2020; Mérés Anna – Pálházy Ferenc: Az 1828. évi országos összeírás Szolnok példáján, *KRE-DIt*, VI. évf., 2023/1, 329–355; uők: Szolnok adózó társadalma és az 1828. évi országos összeírás, *KRE-DIt*, VI. évf., 2023/2, 165–191; uők: Az 1828. évi országos összeírás jellemzői Szolnokon, in Bubnó Hedvig et al. (szerk.): *Non est volentis II. A Benda Kálmán Szakkollégium legjobb OTDK-dolgozatai (2022–2023)*, Budapest, KRE–L'Harmattan, 2024, 235–247.

⁸ Bagi: *Szolnok a török*, 373.

⁹ 1569. évi LII. tc. *Szolnok, Fejér és Solt vármegyék hol nyerjenek itéletet?*

¹⁰ Bagi: *Szolnok a török*, 378.

együttes felhasználása azért is fontos, mert nem minden esetben ugyanolyan módon tüntetik fel az információkat, ezért a források tartalmi értékelése mindenképpen szükséges lépés a további elemzések és a következtetések levonása előtt. A forráskritika tehát kiemelt szerepet tölt be az adatállomány hitelességének, felhasználhatóságának és korlátainak megállapításában, ami az ösztöndíjas időszakban elvégzett kutatás alapfeltétele.

Az országos összeírások

Az 1715. évi országos összeírásról az 1715. évi LVII. tc. rendelkezett, és egyben meghatározta az elkészítés módját, azaz „az ország egyik kerülete írja össze az ország másik kerületét”.¹¹ Az összeírás célja a 4. §-ban olvasható, miszerint „az igazságos és méltányos arányt országrészenként vagy az ország mondott kerületei szerint megállapítsák”.¹² Az előbb említett törvényhez szorosan kapcsolódik az 1715. évi VIII. tc.,¹³ hiszen a 2. § elrendelte az állandó katonaság fenntartásához való hozzájárulást, vagyis „[...] rendes katonaságot kell tartani, mely kétségtelen, hogy zsold nélkül fenn nem állhat, ezt pedig adózás nélkül beszerezni nem lehet: ezért az erre szükséges segélyek és adók dolgában a karokkal országgyűlésileg [...] kell határozni”.¹⁴

Az 1720. évi országos összeírást az 1715. évi eredményeinek felülvizsgálata és hiányainak pótlása miatt végezték el. A gyakorlati megvalósítást III. Károly magyar király gróf Pálffy Miklós nádornak küldött 1720. április 26-án kelt leiratában olvasható módosított összeírási minta, szabályzat és utasítás alapján kezdték el, amelynek szövegét Acsády Ignác adta közre.¹⁵ Mégsem tekinthető teljesen az előző megismétlésének, hiszen módosították az utasítás szövegén, így nem egyezett meg teljesen az összeírandó személyek köre.¹⁶

Heves és Külső-Szolnok vármegyében mindkét évben Komárom megyéből érkeztek az összeírást végző személyek, akiket a Nagykun és a Jász kerületekbe is kiküldtek.¹⁷ Acsády Ignác kimutatása alapján az összeírók rendkívül gyorsan

¹¹ 1715. évi LVII. tc. *az adóhátralékok elengedéséről s azok összehalmozásának elkerüléséről, továbbá a pénztárosok számadásainak beköveteléséről s a vármegyék összeírásáról*, 3.§.

¹² 1715. évi LVII. tc. *az adóhátralékok elengedéséről s azok összehalmozásának elkerüléséről, továbbá a pénztárosok számadásainak beköveteléséről s a vármegyék összeírásáról*, 4.§.

¹³ Acsády Ignác a tc. 2–4. §. paragrafusát az 1. lábjegyzetben latinul közölte, bővebben lásd Acsády: *Magyarország népessége*, 11.

¹⁴ 1715. évi VIII. tc. *a felkelésről és adózásról*, 2. §.

¹⁵ Acsády: *Magyarország népessége*, 16–18.

¹⁶ Uo., 16–20.

¹⁷ Uo., 14, 404, 407.

végezték el a feladatukat,¹⁸ ezért feltételezhetően nem a személyek önbevallása, hanem a bírók eskü alatti vallomásai alapján dolgozhattak az idő rövidségére való tekintettel.¹⁹ Az összeíróknak számos hiányosságuk volt, hiszen nem ismerték a vármegye pontos területét, a használt mértékegységeket, olykor a nyelvhasználat is nehézséget okozott,²⁰ azaz jelentős volt a szakképzett apparátus hiánya.²¹ Mindkét összeírás egy táblázatos és egy szöveges részből áll, az észrevételek igen rövidek vagy csak részlegesen elérhetők az online adatbázisban.²² A főrovatok közötti eltérést az 1. táblázat szemlélteti.

1. táblázat. Az 1715. és 1720. évi országos összeírás táblázatos rovatai latinul és magyarul.

1715. évi országos összeírás		
	Latinul	Magyarul
Rovatok	Nomina et Cognomina Colonorum et Inquilinorum de Taxatorum Ignobilium.	Az adófizetés alá eső nem nemesek, jobbágyok, zsellérek kereszt- és családneve.
	Terrae colonicalae	Jobbágyföldek.
	Exstirpatitue.	A művelés alá nem tartozó földek.
	Prata falcatorum.	Rét, a kaszálók számában.
	Vinae fossorum.	Szőlők, a kapások számában.
1720. évi országos összeírás		
	Latinul	Magyarul
Rovatok	Nomina et Cognomina Colonorum et Inquilinorum Appertinentias habentium.	Jobbágyok, zsellérek kereszt- és családnevei, akiknek a birtoka tartozékokkal rendelkezik.
	Terras Seu Agros quot mensune capaces habét.	Mekkora földterületet vagy szántóföldet birtokolnak pozsonyi köbölben?
	Prata quot Falcatorum Seu Currum habét.	Mennyi kaszás vagy szekér szükséges a rétek megműveléséhez?
	Vinae Juri Montano Promontorio quot Fossorum possum.	A hegyi jog alapján a szőlő megműveléséhez szükséges földmunkások száma.

¹⁸ Uo., 15, 19.

¹⁹ Vö. Dávid: *Az 1715–20. évi*, 150–151; Faragó: *Gondolatok az 1715–20. évi*, 103.

²⁰ 1773-ban Lexicon locorumban a települések domináns nyelvének lejegyzését is elvégezték a későbbi összeírások számára.

²¹ Vö. Acsády: *Magyarország népessége*, 15–16; Faragó: *Gondolatok az 1715–20. évi*, 103–104.

²² Lásd bővebben MNL-OL-N 78, 1715. évi országos összeírás, 5. téka, Tiszai járás, Szolnok, 75–76, 102; MNL-OL-N 79, 1720. évi országos összeírás, 5. téka, járás: Tiszai, Szolnok, 157–161, 385.

Ahogy az 1. táblázat mutatja, az összeírandó személyek meghatározásában különbség volt, hiszen 1715-ben kikötötték, hogy nem nemes származású személyekről van szó, míg 1720-ban ez nem történt meg. A rovatok meghatározása is részletesebb, bár 1720-ban a szőlőket nem tüntették fel Szolnokon. A réteknél már nemcsak a kaszások, hanem a szekerek is megjelentek. Szolnok mezővárosban 1715-ben csak a szántóra és a rétre vonatkozó adatokat töltötték ki, viszont 1720-ban csak a szántót adták meg pozsonyi köbölben.

Az 1715. évi országos összeírás szöveges részét a tanulmány terjedelmi keretei miatt nem közlöm, az 1720. évi összeírásból kizárólag a fontosabb észrevételeket emelem ki, amelyek pontos helyét mindig jelzem a forrásban.²³ Ez alapján meg tudható, hogy kétnyomásos földművelést alkalmaztak, a termelékenység pedig négy pozsonyi köbölben határozható meg vetett köblönként, vagyis 1200 négyszögölenként, amelyből ha levonják a földesúri járadékot, a tizedet, az aratók és cséplők részét, akkor három pozsonyi köböl marad.²⁴ Ez alapján a étkezésre, állatra és kereskedelmre körülbelül a termés 50%-a maradt meg, hiszen a feltüntetettekén túl 25%-ot vetőmagnak szántak. Már az 1715. évi összeírásban is feltüntették, hogy a mezővárosban saját használatra nem állnak rétek rendelkezésre, hiszen a harminc kaszás nagyságban megadható rétet a tisztek használatába utalták.²⁵ A lakosok a rétek egy részét felosztották, és szántóföldekké alakították át.²⁶ A mezőváros fiskális birtok²⁷ léte miatt a szomszédos Acs és Szentivány területét közös használatba vették, ahol szintén hasonló kapás nagyságú rétek álltak rendelkezésükre, de ezek a Tisza áradásainak voltak kitéve, emiatt változatos minőségű szénát termettek.²⁸ A legelők körülbelül négyszáz marha és ötszáz juh tartására voltak elegendők, alaposabb szemrevételezés alapján azonban nagyobb számú állatállomány tartására is alkalmasak lehettek, viszont a sótár miatt idegen állatok számára is fenntartották ezeket a legelőket.²⁹ Mindez azt mutat, hogy az állatállományból jelentős bevétele származhatott a településnek. További legelőterületet a Pest vármegyei Paladics birtokon szereztek, ahol évente száz forint adóért bérelték a területet és további kétszáz állat tartása vált lehetségessé, emellett tíz kaszás rét is rendelkezésre állt.³⁰ A mezőváros földjei húsz

²³ Vö. MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 555. 163–166; MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 156–158.

²⁴ MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 156–157, 1. bekezdés.

²⁵ MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 157, 2. bekezdés.

²⁶ Uo.

²⁷ Ez alapján a mezőváros kincstári birtoknak tekinthető.

²⁸ MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 157, 3. bekezdés.

²⁹ MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 157, 4. bekezdés.

³⁰ Uo. és folytatólagosan a 158. oldalon.

köböl búzát adtak.³¹ Terjék András, Bajtai András és Szabó Mihály³² egy-egy szárazmalommal (*molam siccam*) rendelkeztek, amely évente harminc köből búzát őrölt, a nemzeti katonaság (*Militia Nationalis*) pedig további kettőt birtokolt.³³ A katonaság gazdálkodásáról is jegyzőkönyvet kellett volna készíteni, de ezt a katonák nem fogadták el, ezért ennek a megvalósítása elmaradt.³⁴ A terület feltérképezése során kiderült, hogy a szántóföldek terméshozama 2500 pozsonyi köből, amely tartalmazta a katonaság által használt földeket is,³⁵ így a település lakói mindössze 833,33 pozsonyi köből terméshozammal rendelkeztek, hiszen a katonák birtokolták a szántók 2/3-át. A legelők használatáért a szószállítók minden állat után egy-egy dénárt voltak kötelesek fizetni, de ezt a díjat jóakarattal és a katonasággal való jó viszony miatt nem szedték be állandóan.³⁶ Jelentéktelen jövedelemnek tartották a széna értékét, hiszen nem haladta meg az évi 17 forintot.³⁷ Az észrevételek megerősítik, hogy Szolnokon nagy jelentőséggel bírtak a sóházak, sótárak, valamint a lakosságnak a katonasággal való együttéléséről is tudósít, mivel rendkívül nagy szerepük volt a mezőváros (mező)gazdasági életében. Kirajzolódott, hogy a település katonavárosi lakóiról nem rendelkezünk széles körű ismeretekkel a jegyzőkönyvek hiányában.

Az 1715. évi összeírásban a személyekre vonatkozóan nem írtak fel különböző észrevételeket. 1720-ban a két elsőként összeírt személynél jelölték a mezővárosban betöltött tisztségüket, ez alapján Terék András³⁸ a bíró (*iudex*), Szakmáry György³⁹ pedig a jegyző (*notarius*) volt. További két főnél olvasható megjegyzés: Tompa András nemes (*nobilis*),⁴⁰ Bata Pál szegény vagy rokkant személy (*persona miserabilis*).⁴¹

³¹ MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 158, 5. bekezdés.

³² Az eredeti forrásban: Andreas Terjék, Andreas Bajtai, Michael Szabó.

³³ MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 158, 6. bekezdés.

³⁴ Uo.

³⁵ Uo.

³⁶ Uo.

³⁷ Uo.

³⁸ Az összeírásban Andr[eam] Terék. Vö. MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 555. 159; MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 152; MNL-OL-N 79, 1720. évi országos összeírás, 5. téka, járás: Tiszai, Szolnok, 157.

³⁹ Az összeírásban Geor[gius] Szakmáry. Vö. MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 555. 159; MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 152; MNL-OL-N 79, 1720. évi országos összeírás, 5. téka, járás: Tiszai, Szolnok, 157.

⁴⁰ Az összeírásban Andr[eam] Tompa. Két változatban a többi adózó között, a digitalizált anyagban viszont külön tüntették fel településenként a nemeseiket. Vö. MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 555. 159; MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 152; MNL-OL-N 79, 1720. évi országos összeírás, 5. téka, járás: Tiszai, Szolnok, 385.

⁴¹ Az összeírásban Paulus Bata. Vö. MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 555. 159; MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 152; MNL-OL-N 79, 1720. évi országos összeírás, 5. téka, járás: Tiszai, Szolnok, 157. A korban a *persona miserabilis* kifejezés a nyomorúságos személyekre használták, akik például szegények, rokkantak voltak, ezért mentesülhettek az adózás alól.

Az 1728. évi országos összeírást az 1723. évi LXVII. tc.⁴² rendelte el, hiszen a két korábbi alkalmatlannak tekintették az adóképesség felmérésére. Az elkészített dokumentumban a fejléceket nem írták fel minden oldalra, így Szolnoknál sem. Ez a kutató munkáját nehezíti, hiszen meg kell keresnie, ahol ezt megtették, és önállóan kell az oszlopokhoz rendelnie. Az 1728. évi összeírás fő- és alrovatainak latin és magyar nyelvű elnevezéseit a 2. táblázat tartalmazza, amely segít az adatok pontosabb értelmezésében.

2. táblázat. Az 1728. évi országos összeírás táblázatos rovatai latinul és magyarul.

1728. évi országos összeírás		
	Latinul	Magyarul
Főrovat	Nomina et Cognominan aliorum Incolarum liberae Migrationis Colorum Inquilinatorum, ac Filiorum in diverso Pane exsistentium, consequentium diversos Hospites Conscriptioem	A család- és keresztnéve
Főrovat	Personae in unó pane victitantes	Egy háztartásban (kenyéren) élő személyek
Főrovat	In seminaturem	A vetésben használt szántóföldek
Alrovat	in Agrio cubulorum	A település határában kőbőlben
Alrovat	In alieno cubulorum	Más külső területen kőbőlben
Alrovat	Ubi	Hol?
Főrovat	Falcatorum	Kaszások (rétek)
Alrovat	in Agrio currum	A település határában szekérben kifejezve
Alrovat	In alieno currum	Más külső területen szekérben kifejezve
Alrovat	Ubi	Hol?
Főrovat	Vinea colluntae	Művelt szőlők
Alrovat	in Agrio fossorum	A település határában kapásonként
Alrovat	In alieno fossorum	Más külső területen kapásonként
Alrovat	Ubi	Hol?
Főrovat	Opficum	Kézművesek
Alrovat	Proventus opifices	Kézműves jövedelme
Alrovat	Quatus opifices	Hány kézműves van?

⁴² 1723. évi LXVII. tc. a porták kiigazításáról és az ország összeírásáról.

A 2. táblázat segíti a rovatok kitöltésének ismertetését, vagyis Szolnok esetében a szántóterületre, a rétre és szőlőre vonatkozó oszlopokat töltötték ki, kizárólag azt jelölték, hol található a külső használatú területek. A rovatokban a korábbiakhoz képest igyekeztek alaposabban feltüntetni az adatokat, hiszen még a külső kezelésben lévő területek pontos helyét is megadták. Ezek között szerepel Paladics,⁴³ Fokoro,⁴⁴ Acsy,⁴⁵ Varsány,⁴⁶ Szanda,⁴⁷ Kürü.⁴⁸ Ebben az összeírásban már megjelentek a kézművesek és kalmárok adatait tartalmazó fő- és alrovatok, ahol többségében nem rögzítették a mesterség megnevezését, csak jelölték, hogy a személy kézműves tevékenységet is folytatott a mezőgazdaság mellett. Ezek a rovatok csak hozzávetőlegesen azonosak a Borosy András által közöltekkel, aki Pest-Pilis-Solt vármegye 1728. évi adatait publikálta.⁴⁹ A települési összeírások esetében nem várhatunk homogén szerkezetet, ami megnehezíti a területi kiterjesztést és a kompa

Két személy esetében jelölték a betöltött tisztséget: Németh György bírónál (*iudex*) és Ecseký János jegyzőnél (*notarius*).⁵⁰ Egyéb jelöléseket nem alkalmaztak, csak a korábban említett kézműveseket jegyezték. Ellenben az 1728. évi összeírás tartalmaz olyan személyeket, akiket később kihúztak, mint Molnár Mihály, Nagy András, Dömén Demeter,⁵¹ Szabó Mihály,⁵² Pap János,⁵³ Csöké Demeter,⁵⁴ Mészáros András.⁵⁵ Ennek okát nem magyarázták a megjegyzések között.

Feltehetőleg mindhárom összeírásban a bíróval kezdték az összeírást, hiszen ez utóbbi kettőben az első személy neve mögött jelölték ezt a tisztséget. Ez a megyei összeírások többségében sem volt másként, hiszen 1713-ban Bozó István, 1714-ben Takács György, 1721-ben Terjék András, 1723-ban Németh György és 1725-ben Berkes György volt a bíró. Bár az 1728-as megyei összeírásban nincs

⁴³ Az 1720. évi országos összeírásban is jelzett, Pest vármegyéhez tartozó birtok.

⁴⁴ A mai Besenyszög irányában található terület.

⁴⁵ Az 1720. évi országos összeírásban is jelezték, napjainkban a szolnoki holtág mellett található.

⁴⁶ Varsányi domboknak is nevezték, Szandán túl helyezkedett el. Verseghy Ferenc a *Külső Szolnok* című versében is említi.

⁴⁷ Ma Szandaszőlős, amely közigazgatásilag Szolnok városrészét képezi, korábban pusztaként, majd önálló településként szolnokiak birtokába került.

⁴⁸ A mai Nagykörű településnél.

⁴⁹ Borosy András: *Pest–Pilis–Solt vármegye 1728. évi regnicoláris összeírása*, I–II. kötet, Budapest, Pest Megyei Levéltár, 1997.

⁵⁰ Az összeírásban Georg[ius] Németh és Joan[n]es Ecseký. MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 570. 121.

⁵¹ Dömén Demeter vezetéknevének különböző változait tartalmazzák az összeírások, vagyis Demény, Demény, Dömény.

⁵² Az összeírásban Michael Molnár, Nagy Andr[ea]s, Demetrius Dömén, Mi[c]hael Szabó. MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 570. 121.

⁵³ Az összeírásban Joannes Pap. MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 570. 122.

⁵⁴ Az összeírásban Demetr[ius] Csöké. MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 570. 123.

⁵⁵ Az összeírásban Andreas Mészáros. MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 570. 126.

információ a bíró személyéről, de az azonos évi országos összeírásban Németh Györgyöt nevezték meg.

A megyei összeírások

A megyei összeírásokhoz T. Mérey Klára Tolna mezővárosról szóló munkáját, valamint Mihalik Béla Vilmos Pély társadalmát vizsgáló tanulmánya szolgált útmutatóként.⁵⁶ Mihalik ugyan nem a megyei összeírásokon keresztül vizsgálta a társadalmat, de táblázatos formában közölte a Tiszai járásban fellelhetőket.⁵⁷ 1713 és 1721 között a rovatokat magyarul adták meg, majd 1725-ben két összeírás is készült – ettől az évtől ismételten latinul írták a fejleceket.⁵⁸ Az észrevételeknél és megjegyzéseknél a latin nyelv használata maradt az általános a vizsgált időmetszetben. A 3. és 4. táblázatok az 1713 és 1728 között keletkezett megyei összeírások rovatait mutatják be, de az 1725. évi közül csak a dicalis összeírás rovatait közlöm, mert a második dokumentum nem dicalis összeírás, és az összeírt személyek a megélhetésükre vonatkozóan Szolnokon csak három rovatot töltöttek ki. Ezekben azt határozták meg, hogy az összeírt adózó háztartásfő megélhetését milyen jellegű tevékenység, ill. jövedelem biztosítja.⁵⁹

3. táblázat. Az 1713-as, 1714-es és 1721-es megyei összeírások táblázatos rovatjai.

1713	1714	1721
Gazda	Gazda és egy kenyéren lévő férfi 20 esztendőn felül	Üres
Felesége és fiai 15 esztendő-sön felül	Felesége és fiai 20 esztendő-n alól 15 esztendősig	Mind férfi 15 esztendő-sön felül
Mindféle mesterember és molnár	Mind mesterember az rokonság pedig fél dicae	Jármos ökör
Jármos ökör	Jármos ökör	Jármos, de usorás ökör
Hámos ló, meddő, göblyös ökör, borjas tehén	Usorás és göblyös ökör	Fejős, avagy borjas tehén

⁵⁶ T. Mérey Klára: Újjáépítés és konszolidáció 1711–1790, in Glósz József – V. Kápolnás Mária (szerk.): *Tolna mezőváros monográfiája*, Tolna, Tolna Város Önkormányzata, 1992, 175–248; Mihalik Béla Vilmos: Pély népessége a 18. században, *Demográfia*, 53. évf., 2010/10, 437–465.

⁵⁷ Mihalik: *Pély népessége*, 440.

⁵⁸ MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 552. 23–26; MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 553. 3–5; MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 562/1. 11–15; MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 564. 53–55; MNL-HML-IV.7.b/2. öi. 566/1. 44–46; MNL-HML-IV.7.b/2. öi. 568/2. 18–22; MNL-HML-IV.7.b/2. öi. 571. 5–6; MNL-HML-IV.7.b/2. öi. 573. 1.

⁵⁹ Ez az alábbi forrásanyagra vonatkozik: MNL-HML-IV.7.b/2. öi. 568/2. 18–22.

1713	1714	1721
Usorás ökör	Hámos ló	Heverő ökör és meddő tehén
Meddő tehén, harmad esztendő csikó, üsző, tinó	Fejős tehén, borjas	Hátas és hámos vagy ménesbeli ló
Ménésbeli öreg ló	Ménésbeli öreg ló	Harmad esztendő tinó és csikó
Fejős juh, kecske	Meddő tehén, harmad esztendő üsző, tinó, csikó	Fejős juh és kecske
Bárány, gida, ürü	Fejős juh és kecske	Ürü, meddő juh és kecske
Raj méh köpü	Ürü, meddő juh, tavalyi bárány és gida	Sertés egy esztendő vagy nagyobb
Sertés esztendősen felül	Köpü méh	Búza kila
Sertés fél esztendősig	Sertés esztendősen felül	Árpa, köles kila
Őszi és tavaszi búza kila	Sertés fél esztendősig	Zab, tenkely kila
Árpa, zab, tenkely, köles kila	Bor akó	Lencse és borsó kila
Árpa, zab, tenkely, köles kila	Őszi és tavaszi búza kila	Köpü méz
Akó bor	Árpa, köles kila	Akó bor
Dicae	Zab, tenkely kila	Csomó dohány
	Lencse, borsó kila	Mindféle mesterség
	Halászat az ki abból él	Pálinkafőző fazék
	Pénzbéli proventus	Sörfőzésből, usorából és kereskedésből proventus
	Dicae	Dicae

4. táblázat. Az 1723-as, 1725-ös és 1728-as megyei összeírások táblázatos rovatai magyarul és latinul.

1723	1725	1728	
magyarul	magyarul	latinul	magyarul
Üres	Üres	Nomina Incolarum.	Lakosok neve.
Mind férfi személy 15 esztendősen	Minden férfi 15 esztendősen felül	Hospes cum filio vei fratre	Gazda a fiával és a férfi testvérel.
Jármos ökör	Jármos ökör	Boves Jugales.	Jármos ökör.
Jármos, de usorás ökör.	Usorás ökör	Equi Aratris et Cur-riferi	Hámos és hátszló
Fejős, avagy borjas tehén	Fejős, borjas tehén	inquilinus	Házasszellér

1723	1725	1728	
magyarul	magyarul	latinul	magyarul
Heverő ökör és meddő tehén.	Heverő ökör és meddő tehén.		
Hátas és hámos vagy méncsbeli ló	Hátas és hámos ló úgy méncsbeli		
Harmad esztendős tinó, üsző és csikó	Harmad esztendős tinó, üsző, csikó		
Fejős juh	Fejős juh		
Urü	Urü		
Meddő juh és kecske akár fejős, akár meddő	Meddő juh és kecske		
Sertés esztendős vagy nagyobb	Sertés esztendős vagy nagyobb		
Kila búza	Kila búza		
Kila árpa és köles	Kila árpa és köles		
Kila zab és tenkely	Kila zab és tenkely		
Kila lencse és borsó	Kila lencse és borsó		
Köpü méh	Köpü méh		
Akó bor	Akó bor		
Mindféle mesterség	Mindféle mesterember		
Pálinka főző fazék	Pálinka főző fazék		
Sörfőzésből, usorából és kereskedésből proventus	Sörfőzésből, usorából és kereskedésből proventus		
Dicae	Dicae		

Ahogy a fentebbi (3. és 4.) táblázatokból is kirajzolódik, az állatokat nem különítették el minden esetben egymástól,⁶⁰ így egy oszlop több fajtára vonatkozó

⁶⁰ Pl. 1713-ban az 5. rovat „Hámos ló, göblyös ökör, borjas tehén”, a 7. rovat „Meddő tehén, gida, juh, tinó, üsző, csikó”. MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 552. 23–26; 1714-ben a 9. rovat „Meddő tehén, gida, juh, üsző, tinó, csikó”, vagy a 10. rovat „Fejős juh és kecske”. MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 553. 3–5; 1721-ben a 9. elnevezése „Fejős juh, kecske”, a 10. pedig „Ürü, meddő juh, kecske”. MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 562/1. 11–15.

adatot is tartalmazott. 1713-ban azonban az összevont rovatoknál az összeírók differenciálták az állatokat, és a megfelelő kezdőbetűvel jelölték, hogy a számadat valójában melyikre is vonatkozik.⁶¹ Ez segíti a munkát, mert így egy pillanatfelvétel alapján differenciáltabb képet kaphatunk a település állatállományáról. A továbbiakban pedig kiinduló pontként szolgálhat a rovatok adatainak differenciálásához. Az országos összeírásokban ritkán tüntetik fel az állatállományt, hiszen hivatalosan részletezve csak 1828-ban van az állatállományról településszintű összesítés.

Látható, hogy 1721 és 1725 között az első fejlécnél a település neve szerepel minden oldalon, és nem az összeírtak körének leírása, ahogy azt korábban tették. Ezekben a rovatokban feltehetőleg ugyanaz szerepelne, mint a korábbi években, hiszen az adózók neveit tekintve nem sok újjal találkozhatunk. Megállapítható, hogy a személyek nevéhez tartozó rovatok tartalmilag nem sokat változtak, viszont 1714-ben sem név szerint tüntették fel az egy kenyéren élő férfiakat, hanem csak jelezték a „fia” szóval. Például Bata Pál vagy Bíró Benedek neve mögött közvetlenül a fiai szó szerepel.⁶² Az 1713. éviben jelölték az öregeket,⁶³ 1714-től minden évben jelölték a nincsteleneket (*nihil habens*), a rokkantakat (*miserabilis*), az öregeket (*sen; senex*). Ezeken túlmenően nem sok változást tapasztalhatunk a kitöltéseknél.

A rovatok között az évek során csak olyan apró változtatások történtek, amelyek a fejlécek összevonásából vagy elválasztásából adódtak. Minden esetben feltüntették az adóköteles személy vezeték- és keresztnévét, a vele egy kenyéren élő férfi személyeket 15 év felett, állatállományának számát fajta és némely esetben kor szerint bontva,⁶⁴ a bort akóban, a terményeket⁶⁵ és a dikát. A feleségeket csak 1713-ban és 1714-ben jelölték a második rovatban a 15 éven felüli fiúkkal. A pénzbeli jövedelem (*proventus*) 1714 és 1725 között jelent meg a rovatok között. A halászat csak 1714-ben, a csomó dohány pedig csak 1721-ben szerepelt a fejlécek között. Ahhoz, hogy ezeket az adatokat az országos összeírásokkal össze lehessen vetni, szükséges a mértékegységek átváltása.

Fontos, hogy az 1728. évi megyei összeírásban teljesen eltérő módon végezték el az összeírást, mert ekkor az állatállományból csak a jármos ökrök, a hámos és

⁶¹ Lásd MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 552. 23–26.

⁶² Az összeírásban Bata Pál és házas fia, Bíró Bened[ek] fiai. MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 553. 3–4.

⁶³ Például Demjén Demet[rius] öreg. MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 552. 23.

⁶⁴ Jármos ökör; kölcsönbe kapott ökör és göblyös ökör; hámos ló, fejős, borjas tehén; ménesbéli öreg ló; meddő tehén, üsző, tinó, csikó; fejős juh és kecske; ürü, meddő juh, tavalyi bárány és gida; méh; esztendő és felüli sertés; fél esztendő sertés.

⁶⁵ Őszi tavaszi búza kilában; árpa, köles kilában; zab, tenkely (tönköly) kilában; lencse, borsó kilában.

hátaslovak számáról jegyezték fel adatokat, a mezőgazdasági és egyéb jövedelmeket kihagyták a rovatok közül. Ez mutatja, hogy az összeírások célja sem egyezett minden esetben, hiszen más-más információkat tartottak szükségesnek a településről.

A fejlécek, a kitöltés módja és az adatok között eltérés figyelhető meg, emiatt közel sem tekinthetők megbízhatónak a megyei összeírások. Az országos összeírással összevetve a neveket kimutathatóvá vált, hogy a legtöbb évben a nevek sem mutatnak egyezést, csak néhány olyan akadt, amely mindegyikben szerepelt. Ezért első lépésként az összeírásokban a neveket szükséges feltérképezni ahhoz, hogy a továbbiakban a mezőváros fejlődéséről bármilyen képet lehessen alkotni és a feltárt adatokat országos kontextusba lehessen helyezni.

ÖSSZEGRZÉS

A források részletes ismertetése után megállapíthatóvá váltak azon nehézségek, amelyekkel a kutatók a megyei összeírások során szembesülnek. Ezek között számos olyan korlátot találunk, amelyeket az alapos feldolgozás után sem lehet kiküszöbölni, hanem további forrásanyagokat kell segítségül hívni.

Az országos összeírások bemutatása illeszkedik a szakirodalomban korábban feltártakhoz, amely alapján rendkívüli kritikával és megalapozott ismeretek mentén lehet csak felhasználni ezeket társadalom- és gazdaságtörténeti szempontból.⁶⁶ Az összeírásokhoz csatolt szöveges részeket minden esetben

⁶⁶ Lásd bővebben Dávid Zoltán: Az 1715–20. évi összeírás, in Kovacsics József: *A történeti statisztika forrásai*, Budapest, Közgazdasági és Jogi, 1957, 145–199; Dányi Dezső: A történeti demográfia tárgya és módszerei, *Történeti Statisztikai Évkönyv 1961–1962*, Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 1962, 5–21; Faragó Tamás: Gondolatok az 1715–20. évi országos adóösszeírás népesség és társadalomtörténeti célú felhasználásáról, in Visi Lakatos Mária (szerk.): *Tanulmányok Dányi Dezső 75. születésnapjára*, Budapest, KSH Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat, 1996, 100–110; Perjés Géza: A statisztikai szemlélet elemei a XVIII. század eleji adóösszeírásokban, *Statisztikai Szemle*, 46. évf., 1968/10, 1037–1045; uő: Az 1728. évi adóösszeírás adatainak feldolgozása, *Statisztikai Szemle*, 52. évf., 1974/11–12, 1068–1100; uő: Az 1728. évi összeírás gépi feldolgozásáról, *Agrártörténeti Szemle*, 20. évf., 1978/1–2, 11–80; uő: Bihar megye az 1728. évi adóösszeírásának gépi feldolgozása, in Gazdag István (szerk.): *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve VI*, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, 1979, 33–109; Borosy András: *Pest-Pilis-Solt vármegye 1728. évi regnicoláris összeírása*, I–II. köt., Budapest, Pest Megyei Levéltár, 1997; Demeter Gábor – Horváth Gergely Krisztián: Sopron vármegye az ország gazdaságában és társadalmában az 1728. évi országos adóösszeírás tükrében. Szempontok egy összehasonlító vizsgálathoz. *Soproni Szemle*, 77. évf., 2023/2, 155–179; Demeter Gábor (szerk.): *Területi egyenlőtlenségek nyomában a 18. századi Magyarországon*, Budapest, HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2024.

figyelembe kell venni, mert ezek nélkül olyan információktól eshet el a kutató, amelyek a település mezőgazdasági adatait árnyalhatják.

A gyakorta elkészített megyei összeírások szintén a szakképzetlen munkaerő hiányát bizonyítják. Ezek adatai segíthetnek árnyalni a település gazdaságáról megalkotható képet, hiszen egyfajta folytonosság vizsgálatát teszik lehetővé a pillanatfelvételek segítségével. A legnagyobb nehézséget azonban az összevont rovatok okozzák, mert így nem lehetséges az állatállomány pontos meghatározása.

Az itt bemutatott forrásokat a továbbiakban bővíteni kell, hiszen így átfogóbb képet lehet kapni a település adózóiról, valamint megbízhatóbb eredményekhez vezetnek a jelenlegi forrásanyagnál.

A jövőbeli vizsgálatokhoz elengedhetetlen a születési, házassági és halotti anyakönyvek adatainak feldolgozása, mert ezek nemcsak az adózókról adnak pontosabb képet, hanem a nem adóköteles személyekről is, segítségükkel ráadásul azonosíthatóvá válhatnak a családi kapcsolatok a hasonló vezetéknevű személyek esetében. Ehhez Mihalik Béla Vilmos módszertani megközelítése és feltárt adatai nyújthatanak támpontot.⁶⁷

A nagyobb áttekintés után a kutatást szűkíteni lehetne egy kisebb időszakra, akár személyekhez kötve, ahogy azt Tompa László tette a bicskei Peterdi jobbágycsalád gazdálkodási struktúráját bemutató 2019-es tanulmányában.⁶⁸ Vizsgálatában a jobbágycontractusokat, összeírásokat, névlistákat, jegyzékeket, valamint az irodalmat, például Bél Mátyás munkáit használta fel.⁶⁹

A kutatás bővítését a megnevezett módon érdemes elvégezni, hogy a helytörténeti kutatás fontos kiegészítése lehessen az eddig, a korszak forrásainak felhasználásával országos szinten feltárt eredményeknek.

⁶⁷ Mihalik Béla Vilmos: Pély népessége a 18. században, *Demográfia*, 53. évf., 2010/10, 437–465.

⁶⁸ Vagyongyarapítás és közösségi szerep mint családi stratégia: Egy bicskei jobbágycsalád gazdálkodási struktúrája a 18. században, in Csikós Gábor – Hegedűs István – Horváth Gergely Krisztián – Ö. Kovács József (szerk.): *Területi-társadalmi törésvonalak és a boldogulás útjai*, Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2019, 159–182.

⁶⁹ Uo., 161.

IRODALOMJEGYÉK

- ACSÁDY Ignác: *Magyarország népessége a pragmatica sanctio korában 1720–21*, Budapest, Statisztikai Hivatal, 1896.
- HU-MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 555. 160–166.
- HU-MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 556. 152–158.
- HU-MNL-HML-IV.7.a/1. öi. 570. 121–127.
- HU-MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 552. 23–26.
- HU-MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 553. 3–5.
- HU-MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 562/1. 11–15.
- HU-MNL-HML-IV.7.b/1. öi. 564. 53–55.
- HU-MNL-HML-IV.7.b/2. öi. 566/1. 44–46.
- HU-MNL-HML-IV.7.b/2. öi. 568/2. 18–22.
- HU-MNL-HML-IV.7.b/2. öi. 571. 5–6.
- HU-MNL-OL-N 78, 1715. évi országos összeírás, 5. téka, Tiszai járás, Szolnok, 75–76, 102.
- HU-MNL-OL-N 79, 1720. évi országos összeírás, 5. téka, járás: Tiszai, Szolnok, 157–161, 385.

Szakirodalom

- ACSÁDY Ignác: *A magyar jobbágyság története*, Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, 1908.
- BAGI Gábor – MADARAS László: *Szolnok a középkorban. Szolnok város és határa történeti vázlat a honfoglalástól a török hódítás koráig*, Szolnok, Damjanich János Múzeum, 2017.
- BAGI Gábor: *Szolnok a török korban (történeti vázlat)*, Szolnok, Damjanich János Múzeum, 2020.
- IFJ. BARTA János: „*Ha Zemplin vármegyét az útas vizsgálja...?*” *Gazdálkodás és társadalom Zemplén megyében a 18. század végén*, Debrecen, Speculum Historiae Debreceniense 3, Debreceni Egyetem Történelmi Intézet, 2009, 19.
- BOROSY András: *Pest–Pilis–Solt vármegye 1728. évi regnicoláris összeírása*, I–II. kötet, Budapest, Pest Megyei Levéltár, 1997.
- BOTÁR Imre: *Szolnok települési, népesedési és gazdasági viszonyai a XVIII. században*, Szolnok, Rényi Dezső könyvnyomdája, 1941.
- DÁNYI Dezső: *A történeti demográfia tárgya és módszerei, Történeti Statisztikai Évkönyv 1961–1962*, Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 1962, 5–21.
- DÁVID Zoltán: *Az 1715–20. évi összeírás*, in Kovacsics József: *A történeti statisztika forrásai*, Budapest, Közgazdasági és Jogi, 1957, 145–199.
- DEMETER Gábor – HORVÁTH Gergely Krisztián: *Sopron vármegye az ország gazdaságában és társadalmában az 1728. évi országos adóösszeírás tükrében. Szempontok egy összehasonlító vizsgálathoz*, *Soproni Szemle*, 77. évf., 2023/2, 155–179.

- DEMETER Gábor (szerk.): *Területi egyenlőtlenségek nyomában a 18. századi Magyarországon*, Budapest, HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2024.
- FARAGÓ Tamás: Gondolatok az 1715–20. évi országos adóösszeírás népesség és társadalomtörténeti célú felhasználásáról, in Visi Lakatos Mária (szerk.): *Tanulmányok Dányi Dezső 75. születésnapjára*, Budapest, KSH Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat, 1996, 100–123.
- FÉNYES Elek: Az adó története Magyarországon, inTörök János (szerk.): *Egyetemes magyar encyclopaedia*, I. köt., Pest, Emich G., 1859, 587–650.
- FÜLÖP Tamás: *Megyeszékhelyből város. Szolnok város településfejlődési törekvései a megyeszékhelyvé válás és a második világháború közötti évtizedekben*, Szolnok, Neumann János Egyetem – Magyar Nemzeti Levéltár Jász-Nagykun-Szolnok megyei Levéltár, 2020.
- HORVÁTH Gergely Krisztián: Társadalmi és gazdasági hierarchia a dikális adórendszerben. Moson vármegye adókulcs-tervezete (1838), *Korall*, VI. évf., 2005/19–20, 160–189.
- MÉRÉSZ Anna – PÁLHÁZY Ferenc: Az 1828. évi országos összeírás Szolnok példáján, *KRE-Dit*, VI. évf., 2023/1, 329–355.
- MÉRÉSZ Anna – PÁLHÁZY Ferenc: Szolnok adózó társadalma és az 1828. évi országos összeírás, *KRE-Dit*, VI. évf., 2023/2, 165–191.
- MÉRÉSZ Anna – PÁLHÁZY Ferenc: Az 1828. évi országos összeírás jellemzői Szolnokon, in Bubnó Hedvig et al. (szerk.): *Non est volentis II. A Benda Kálmán Szakkollégium legjobb OTDK-dolgozatai (2022–2023)*, Budapest, KRE–L’Harmattan, 2024, 235–247.
- MIHALIK Béla Vilmos: Pély népessége a 18. században, *Demográfia*, 53. évf., 2010/10, 437–465.
- PERJÉS Géza: A statisztikai szemlélet elemei a XVIII. század eleji adóösszeírásokban, *Statisztikai Szemle*, 46. évf., 1968/10, 1037–1045.
- PERJÉS Géza: Az 1728. évi adóösszeírás adatainak feldolgozása, *Statisztikai Szemle*, 52. évf., 1974/11–12, 1068–1100.
- PERJÉS Géza: Az 1728. évi összeírás gépi feldolgozásáról, *Agrártörténeti Szemle*, 20. évf., 1978/1–2, 11–80.
- PERJÉS Géza: Bihar megye az 1728. évi adóösszeírásának gépi feldolgozása, in Gazdag István (szerk.): *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve VI*, Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, 1979, 33–109.
- SZIJÁRTÓ M. István: *A diéta. A magyar rendek és az országgyűlés 1708–1792*, Keszthely, Balaton Akadémia, 2010, 144.
- T. MÉREY Klára: Újjáépítés és konszolidáció 1711–1790, in Glósz József – V. Kápolnás Mária (szerk.): *Tolna mezőváros monográfiája*, Tolna, Tolna Város Önkormányzata, 1992, 175–248.
- TOMPA László: Vagyongyarapítás és közösségi szerep mint családi stratégia Egy bicskei jobbagycsalád gazdálkodási struktúrája a 18. században, in Csikós Gábor – Hegedűs István – Horváth Gergely Krisztián – Ö. Kovács József (szerk.): *Területi-társadalmi törésvonalak és a boldogulás útjai*, Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2019, 159–182.

Internetes hivatkozások

1569. évi LII. tc. *Szolnok, Fejér és Solt vármegyék hol nyerjenek ítéletet?* <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=56900052.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei?keyword%3D1569>
1715. évi VIII. tc. *a felkelésről és adózásról.* <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=71500008.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D23>
1715. évi LVII. tc. *az adóhátralékok elengedéséről s azok összehalmozásának elkerüléséről, továbbá a pénztárosok számadásainak beköveteléséről s a vármegyék összeírásáról.* <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=71500057.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D23>
1723. évi LXVII. tc. *a porták kiigazításáról és az ország összeírásáról.* <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=72300067.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei?pagenum%3D24>